
OBRAZOVANJE

BIVŠA PUČKA PRAVOBRANITELJICA LORA VIDOVIĆ U SVOM MANDATU JE UPORNO UPOZORAVALA NA SIROMAŠTVO U HRVATSKOJ

Siromaštvo utječe na obrazovanje djeca, a kasnije i njihovo zapošljavanje

OBJAVLJENO: 14. LISTOPADA 2021.

NAPISAO: IRENA KUSTURA

U svom osmogodišnjem mandatu pučke pravobraniteljice pravnica mr. sc. Lora Vidović uporno je upozoravala na siromaštvo u Hrvatskoj, zbog čega joj, kako je sama jednom izjavila, nisu dali ni za saborsku govornicu. Riječ siromaštvo mnogima nije omiljena, a posebno ne vladajućim strukturama, bez obzira na političku orijentaciju, jer dosta govori i o kvaliteti njihovog rada.

Prilikom odlaska s dužnosti pučke pravobraniteljice u intervjuu Jutarnjem listu Vidović je istaknula da je siromaštvo bilo najvažnija stvar na koju je upozoravala.

– Da, siromaštvo je bila jedna od tema koja mi je bila, i još mi je, zaista jako važna i koja mi je bila visoko među prioritetima u mom radu i radu Ureda. Radi se o ključnom ljudskopravaškom pitanju jer osim što je socijalna sigurnost pravo koje je priznato još 1966. godine Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Republika Hrvatska je člankom 1. Ustava određena kao socijalna država koja treba brinuti o svojim najranjivijim članovima. Osim toga, siromaštvo izravno utječe na mogućnost ostvarenja mnogih drugih ljudskih prava i na postizanje jednakosti u društvu.

Podatci za Hrvatsku, na žalost, nisu posebno ohrabrujući. Primjerice prema podacima objavljenim u **listopadu 2020.** koji se odnose odnose na 2019. godinu, stopa rizika od siromaštva u općoj populaciji je 18,3% što jest blaži pad u odnosu na ranije razdoblje, no i dalje posebno zabrinjavaju izrazito visoke stope rizika od siromaštva za jednoroditeljske obitelji, koje su gotovo 34%.

To znači da je svaka treća obitelj koju čini jedan roditelj s jednim djetetom ili više njih, siromašno. Slično je i s obiteljima u kojima je troje ili više djece – njih nešto više od 25% je u riziku od siromaštva, što je siguran pokazatelj kako država puno više treba investirati kako bi se takva situacija promijenila, upravo u odnosu na djecu.

Koliko su zakinuta djeca u siromašnim obiteljima? Kako siromaštvo utječe na njihov razvoj, perspektivu, uspjeh u životu? Imaju li oni jednake šanse kada je

riječ o obrazovanju kao i njihovi vršnjaci koji žive u dobrostojećim obiteljima? Ako nemaju jednake mogućnosti obrazovanja, nemaju ni jednake prilike za uspjeh u životu... Može li se reći da siromaštvo stvara nove generacije siromašnih?

■ Siromaštvo sasvim sigurno znatno utječe na djecu i njihove kasnije šanse, odnosno na mogućnost ispunjavanja njihovih punih potencijala. **Istraživanje UNICEF-a iz 2015** pokazalo je kako u Hrvatskoj 20% djece predškolske dobi živi u relativnom, a između 5 i 8% njih u ekstremnom siromaštvu! Materijalna deprivacija je prisutna i što se tiče njihove ishrane i stambenih uvjeta, što negativno utječe ne samo na zdravlje, nego i na njihov kognitivni razvoj i obrazovni uspjeh.

Pri tome, 65% siromašne djece živi u ruralnim područjima, gdje su i inače teže dostupne mnoge socijalne usluge, lošija je infrastruktura, gotovo da nema vrtića i dječjih igrališta i drugih javnih površina namijenjenih djeci. U takvim okolnostima, zaista se može reći da siromaštvo i te kako utječe na obrazovne mogućnosti djece, kasnije i na njihovu zapošljivost, a time se ono na žalost, nastavlja, perpetuira, prenosi na nove obitelji i nove generacije djece.

Da li bi to trebalo rješavati kroz stipendije ili nekako drugačije? Što bi društvo kao cjelina trebalo učiniti da se olakša život siromašnima, prvenstveno djeci koja žive u siromašnim obiteljima? Tko bi se trebao pobrinuti da i ta djeca dobiju iste uvjete i mogućnosti za obrazovanje kao i njihovi bolje stojeći vršnjaci?

■ Društvo, to smo svi mi, i zaista, svatko je pozvan razmisliti što može učiniti da pomogne onima koji su u nepovoljnijem položaju, bilo da su nam to članovi obitelji, susjedi ili netko nepoznat. Iako, u Hrvatskoj smo poznati po tome da nam solidarnosti ne manjka, bilo da se radi o pomoći nakon poplava ili potresa, bilo da se radi o prikupljanju sredstava za oboljele, volontiranju, ili nekom drugom načinu pružanja podrške unesrećenima ili ranjivima.

Međutim, građanska solidarnost i samoorganiziranje ne može i ne smije zamijeniti niti nadomjestiti ulogu koju ima država kroz alate javnih politika – socijalne,

obrazovne, zdravstvene i drugih, kako bi se siromastvo svelo na najmanju moguću

razinu i kako bi sva djeca uistinu imala jednake startne mogućnosti za ostvarenje svojih potencijala.

Po mom mišljenju, jedan od najvažnijih načina da se to postigne, jest univerzalno pravo na predškolski odgoj, odnosno prilika da baš svako dijete u Hrvatskoj, neovisno o tome rade li mu roditelji ili su nezaposleni, ima li teškoće u razvoju, živi li u centru Splita ili u slavonskom zaseoku – ima svoje mjesto u vrtiću, od što ranije dobi. **Istraživanja** su pokazala kako je rana uključenost djece u predškolski odgoj i obrazovanje ima izuzetne pozitivne učinke ne samo za to dijete, nego i za razvoj društva u cjelini, uključujući i ekonomski.

Drugo, istraživanje UNICEF-a koje sam već spomenula pokazalo je kako su u najnepovoljnijoj situaciji predškolska djeca koja žive u kućanstvima bez zaposlenih ili ako im se roditelji isključivo bave poljoprivredom. To govori kako je zaposlenost obaju roditelja ključni čimbenik u borbi protiv dječjeg siromaštva što također pokazuje gdje država treba intervenirati kako bi se ono smanjilo.

Naravno, slažem, se, i stipendije mogu itekako pomoći djeci i mladima koji odrastaju u siromaštvu, da što duže ostanu u sustavu obrazovanja. To se ponajprije odnosi na učenike i studente Rome koji su značajno podzastupljeni u srednjim školama i na fakultetima, a stipendije im zasigurno mogu pomoći u

No, cijeli je drugi niz mjera koje mogu pomoći, poput stvaranja boljih stambenih uvjeta za siromašne obitelji, razvoj izvaninstitucionalnih socijalnih usluga, posebno za djecu s teškoćama, bolje ciljanosti socijalnih transfera, senzibiliziranje javnosti i medija...

Nije li pravo na blagostanje, odnosno udoban i financijski stabilan život jedno od djetetovih prava?

■ Ne možemo baš tako tvrditi, pravo na 'udoban i financijski stabilan život' ipak nije zajamčeno niti međunarodnim dokumentima, niti hrvatskim zakonodavstvom. Međutim, važno je ne zaboraviti načelo socijalne pravde i obavezu države da učiniti sve u svojim mogućnostima da se što više izjednače mogućnosti, posebice zdravstvene i obrazovne, a time i socijalne, u kojima djeca žive, neovisno o svim drugim okolnostima.

Činjenica je da su u prosječnim obiteljima djeca od malena okružena raznoraznim gadgetima, ali isto tako i da mnogima obitelji ne mogu osigurati ni najnužnije – primjerice kompjuter (što je zadnjih godina osiguralo ministarstvo)... U startu jedni imaju daleko više mogućnosti da istražuju i uče od drugih. Kako to općenito utječe na djecu iz siromašnih obitelji, srame li se oni svog siromaštva i možda slabijih saznanja i informacija kojima raspolažu u odnosu na svoje vršnjake?

■ Posve je jasno da djeca iz siromašnih obitelji nemaju iste prilike za korištenje tehnoloških mogućnosti, kao ona čiji si roditelji mogu priuštiti pametne mobitele, računala i slično. Svakako da je pandemija zadnjih godina na neki način čak i smanjila taj jaz, ne samo podrškom ministarstva, ili nekih gradova i općina, u nabavi laptopa ili tableta, nego i općenitim približavanjem digitalnih alata, ponajviše putem škole na daljinu koja je do tada za mnoge bila nezamisliva. Međutim, za najsiromašnije se taj jaz zapravo povećao – primjerice, u romskim naseljima, ili u izoliranim, brdskim područjima, uopće nema interneta pa time ni mogućnosti korištenja tehnologije.

Na taj način, ne radi se samo o pitanju slobodnog vremena, virtualnih igrica i zabave na društvenim mrežama (što je djeci i mladima itekako važno!), nego i dostupnosti obrazovnih sadržaja.

Konačno, siromaštvo zasigurno predstavlja stigmatu za mnogo djece i mladih koji su s njime suočeni, jednako kao i za odrasle. Jedini dugoročan odgovor na to, po mom mišljenju, su dugoročna, ciljana i održiva ulaganja u sve relevantne sustave – obrazovanje, zdravstvo, socijalu, tržište rada, stambenu politiku... kako bi se siromaštvo svelo na najmanju moguću mjeru.

Svjesna sam da to zvuči idealistično, možda i utopijski, ali to ne znači da se za takvo društvo ne treba boriti, upravo suprotno!

.....

♦♦ Autor: **Irena Kustura Rosandić** ♦ Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije ♦♦